

Balkan Ülkeleri Arasındaki Dış Ticaret İlişkileri¹

Prof. Dr. Özer Ertuna
Boğaziçi Üniversitesi

Özet

Balkanlardaki zengin çeşitlilik aynı anda fırsatlar ve tehditler sunmaktadır. Bölge yakın geçmişte söz konusu çeşitliliğin bedelini ödedi. Ancak güçlü bir şekilde inanıyorum ki söz konusu bölge, yaşamın her alanında, yani bilimsel, ekonomik ve sosyal alanda ortaklık ve işbirliği kurmaya da örnek teşkil edecektir.

Balkanlar zirai alan ve doğal kaynaklar açısından zengin değildir. Fakat 21. yüzyılın en önemli kaynağı olan beşeri ve kültürel kaynaklar açısından bir o kadar zengindir. Beşeri faktörlerin belirgin rol oynadığı bir bölge aynı zamanda dış ticaret alanını teşkil etmektedir. Bu yazı dış ticaret alanındaki potansiyel ortaklık ve işbirliği alanlarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Balkan ülkeleri arasındaki ticaret, söz konusu ülkelerin dış ticaret haddinde önemli bir payı oluşturmamaktadır. İhracatın % 10.7'sini ve ithalatın % 6.7'sini birbirleri arasında yapılan ticaret oluşturmaktadır. Bu da göstermektedir ki Balkan ülkeleri ekonomik anlamda birbirleri ile yeterince entegre olmamışlardır.

Öte yandan bölge ülkelerinin kimi ülkelerle güçlü ticari ilişkileri vardır. Söz gelimi Almanya tek başına bölge ülkelerinin birbirleri arasındaki toplam ticaretin iki katı büyüklüğünde ticaret hacmine sahiptir. Balkan ülkeleri ile yapılan ticarete İtalya ikinci en büyük ülke olma özelliğini taşımaktadır. Ancak dünya ticaret hacmi düşünüldüğünde Balkan ülkelerinin dış ticaret hacmi hala düşük bir seviyededir. Balkan ülkeleri arasında yapılacak etkin bir işbirliği ile söz konusu ticaret hacmi artabilir ve ticaret açığı düşürülebilir.

Balkan ülkelerinin yaptığı ihracat ve ithalat listelerindeki mallara bakıldığında bunların tamamlayıcı mallardan ziyade bütünsel mallar olduğu görülmektedir. Ama bu Balkan ülkeleri arasında işbirliği olanağının olmadığı manasına gelmemektedir. Sadece işbirliği için farlı ve objektif bir strateji oluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Balkan ülkeleri, dış ticaret.

Abstract (Foreign Trade Relations Among Balkan Countries)

The rich diversity in Balkan region presents threats and opportunities. In the recent past, the region has paid a price of diversity. I have a strong belief that, now the region can set an example of cooperation and collaboration in all domains of life: That is in scientific, economic and social aspects of life.

Balkan region is not very rich in agricultural land and natural resources. But the region is very rich in terms of human and cultural resources, which is the most important resource in the 21. Century. An area where human resources play significant role is the area of foreign trade. This paper searches potential areas of collaboration and cooperation in foreign trade.

¹ 8-9 Mart 2007 tarihleri arasında yapılan 1. Balkan Ülkeleri Uluslararası Muhasebe ve Denetim Konferansı'na sunulan bildiri.

Trade among the Balkan Countries does not constitute a significant portion of their foreign trade. Only 10.7 percent of the exports and 6.7 percent of imports of the Balkan Countries are trade among Balkan Countries. This may indicate that the Balkan Countries are not economically well integrated.

The region has strong foreign trade relations with some countries. Germany itself has trade volume with Balkan Countries about twice as large as the trade among Balkan countries. Italy ranks the second in terms of trade volume with Balkan countries. Still the foreign trade volume of Balkan countries is small compared to the world trade volume. With active cooperation among Balkan countries, the trade volume with other countries can be increased and trade deficit can be reduced.

The list of export and import commodities of Balkan countries are composed of completing rather than complementing products. But, this does not mean that there is no room for collaboration among Balkan countries. It only requires different objective and strategy for collaboration.

Key Words: Balkan countries, foreign trade.

1. Giriş

Birinci Balkan Ülkeleri Uluslararası Muhasebe ve Denetim Konferansı'na gelen tüm katılımcılarla görüşmüş olmaktan dolayı sevinçliyim. Organizasyon Komitesi'ne bana bu fırsatı verdikleri için teşekkür ederim. Belki bu konferansta muhasebe üzerine akademik bir bildiri sunacak en son kişi benimdir. Her ne kadar muhasebeyle ilgili çeşitli unvanlar taşıyor olsam da ben bir yönetim iktisatçısıyım. Bu teklifi kabul ettim; çünkü sizlere vermek istediğim bir mesaj vardı. Bunun da temelinde bazı sebepler var. Öncelikle ismimde göreceğiniz üzere, benim soyadım Türkçe'de Tuna olarak adlandırılan Danube nehrinden gelmektedir. Ne zaman fiziksel veya duygusal olarak Danube Nehrine yaklaşırsam kendimi ona çok yakın hissederim. İkinci olarak Edirne benim memleketim ve bundan büyük gurur duyuyorum. Üçüncüsü ve hepsinden önemlisi, bu bölgenin 21. yüzyılda güçlü bir misyon taşımaya ihtiyaç duyduğuna kuvvetli bir şekilde inanıyorum. Bu misyon yaşamın her alanında, yani bilimsel, ekonomik ve sosyal alanda ortaklık ve işbirliği kurma olarak düşünülebilir. İşte bu benim vermek istediğim mesajdır.

Biliyorum ki Balkanlar çeşitlilik açısından oldukça zengin bir bölgedir. İklim, doğal kaynaklar ve hepsinden önemlisi kültürel zenginlik. İşte bu kültürel zenginlik bölge için hem fırsatlar hem de tehditler sunmaktadır. Özellikle yakın geçmişte etnik ve dini farklılıklar çeşitli çatışmalara yol açmıştır. Son olarak 1990'larda Yugoslavya, tarihin en kanlı savaşlarından birine tanıklık etti. Wikipedia Yugoslavya İç Sa-

vaşını ve sonuçlarını şu şekilde tanımlamaktadır:

Acı etnik çatışmalara dayalı olarak ortaya çıkan Yugoslavya Savaşları eski Yugoslavya devleti halkları arasında, bir yanda Sırlar öte yanda Hırvat, Boşnak ve Arnavutların konumlandığı taraflar arasında yaşanmıştır. Ayrıca Bosna'da Boşnaklar ve Hırvatlar arasında ve Makedonya Cumhuriyeti'nde Makedonlar ve Arnavutlar arasında da benzer durum yaşanmıştır. Çatışmanın temelinde çeşitli siyasi, ekonomik ve kültürel problemler ve de uzun süreli etnik ve dini gerilim yatmaktadır.

İç savaşın sonunda Yugoslavya büyük oranda fakirleşmiş, ağır ekonomik bunalmalar ortaya çıkmış ve uzun süreli istikrarsızlık ortamı tüm sınırlara ve sınır ötesine uzanmıştır. Söz konusu çatışma, Avrupa topraklarında İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana görülen en kanlı dönem olmuştur. Bunlar aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren hukuki zeminde soykırım ve savaş suçları iddiasıyla yargı sürecinin başladığı ilk örnekler olmuştur. Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICTY) söz konusu suçları yargılamak ve kovuşturmak için Birleşmiş Milletler tarafından kurulmuştur.

Bölge, geçmiş dönemde çatışmaların beldelini ağır bir şekilde ödedi. Fakat Balkanlar yine de çeşitliliğin faydalarını da iyi bilmektedir. Ben inanıyorum ki bizler, bu akademik konferansın etrafında toplanan kişiler, Balkanların sahip olacağı, "Çeşitliliğin Güzelliliği" şeklinde tanımlanabilecek vizyonun yeni misyonerleri olabiliriz. Bu, aynı zamanda Avrupa Birliği'nin vizyonu olan "Çeşitlilik İçinde Birlik" ile de

uyumludur, fakat bundan daha kapsayıcı bir vizyon olup Balkanlar için çok daha uygundur.

2. Balkanlardaki Çeşitlilik

Sunumumun ana teması olan “Balkan ülkeleri arasındaki dış ticaret ilişkileri”ne dönmeden önce Balkanlardaki çeşitliliğin net bir resmini çizmek istiyorum. Tıpkı biraz önce yaptığım gibi sizlere bununla ilgili ansiklopedik bir bilgilendirmede bulunmak istiyorum.

Doğal kaynaklar: Coğrafyanın büyük bölümü kuzey batıdan güney doğuya uzanan dağlarla kaplıdır. Kıyılarda Akdeniz iklimi görülürken iç bölümlerde karasal iklim hakimdir. Yarımadanın kuzey bölümünde ve dağlarda, kışlar sert ve kar yağışlı geçer; yazlar ise sıcak ve kurak geçer. Güney bölümlerde ise kışlar ılık geçer.

Yüzyıllar boyunca birçok ağaç kesilip yerini çalılar almıştır. Güney bölümlerde ve kıyılarda yeşil bitki örtüsü hakimdir. İç bölümlerde Orta Avrupa’ya özgü bitki örtüsü görülmektedir. Dağlardaki ağaç sınırı 1800-2300 metreye kadar uzanır.

Topraklara gelince, bunlar genelde fakirdir. Ancak düz araziler doğal otlarla kaplı olup verimli olması sebebiyle ziraata elverişlidir. Diğer yerlerdeki topraklar ise dağlarla kaplı olması, yazların kurak geçmesi sebebiyle ekilip biçilmeye uygun değildir. Bununla beraber söz konusu arazilerde zeytin ve üzüm yetiştirilmektedir.

Enerji kaynakları ise oldukça azdır. Romanya, Bulgaristan, Sırbistan ve Bosna’da yer yer kömür rezervleri vardır. Linyit ise Yunanistan’da yaygın olarak bulunmaktadır. Öte yandan Romanya’da petrol olup yer yer Yunanistan, Sırbistan, Arnavutluk ve Hırvatistan’da da rastlanılmaktadır. Hidroenerji istasyonları da daha çok enerji ihtiyacı için kullanılmaktadır.

Metal cevherleri diğer hammadde kaynaklarına göre daha fazla bulunmaktadır. Demir cevheri sınırlı olmakla birlikte kimi ülkelerde hatırı sayılır bir oranda bakır, kalay, krom, manganez ve boksit yatakları mevcuttur. Madenlerin bazıları ihraç edilmektedir.

Kültürel zenginlik: Bölgede yer alan uluslar şu şekildedir:

- Türkler (12.3 milyon, bunun 11 milyonu Türkiye sınırları içindedir),
  - Yunanlılar (10.5 milyon, bunun 10 milyonu Yunanistan’dadır),
  - Sırpalar (8.5 milyon),
  - Bulgarlar (7.5 milyon),
  - Arnavutlar (6 milyon, bunun 3.3 milyonu Arnavutluk sınırları içindedir),
  - Hırvatlar (4.5 milyon),
  - Boşnaklar (2.4 milyon),
  - Makedonlar (1.4 milyon) ve
  - Karadağlılar (0.265 milyon).
- Eğer Romanya ve Slovenya da dahil edilirse bu durumda Romanya (22 milyon) ve
- Slovenya (2 milyon).
  - Çingeneler. Diğer devletsiz azınlıklar arasında Gagavuzlar, Gorani ve Vlach’lar yer almaktadır.

Bölgenin temel dinleri şunlardır:

- (Doğu Ortodoksluğu ve Katolizm) Hıristiyanlık,
- İslam.

Her bir inancın farklı uygulama gelenekleri mevcuttur. Bu sebeple tüm doğu Ortodoks ülkeleri kendi ulusal kiliselerine sahiptir. Bölgedeki yaygın din Doğu Ortodoksluğudur. Bu ülkeler:

- Bulgaristan (Bulgar Ortodoks kilisesi)
  - Yunanistan (Yunanistan kilisesi)
  - Makedonya Cumhuriyeti (Makedonya Ortodoks kilisesi)
  - Karadağ (Sırbistan Ortodoks kilisesi)
  - Romanya (Romanya Ortodoks kilisesi)
  - Sırbistan (Sırbistan Ortodoks kilisesi)
  - Roma Katolik kilisesine bağlı ülkeler: Hırvatistan, Slovenya.
- İslam dininin temel din olduğu ülkeler:

- Arnavutluk
- Türkiye
- Bosna-Hersek

Nüfusunun %10'unu oluşturan çeşitli dini gurupları barındıran ülkeler ise şu şekildedir:

- Arnavutluk: İslam, Doğu Ortodoksluğu, Katoliklik.
- Bosna-Hersek: Boşnakların çoğunluğu Müslüman'dır. Sırpaların çoğunluğu Sırp Ortodoks kilisesine bağlıdır ve Hırvatlar Katolik'tir.
- Bulgaristan: Doğu Ortodoksluğu, İslam.
- Makedonya Cumhuriyeti: Makedonyalılar Doğu Ortodoksluğuna mensuptur. Arnavutların çoğunluğu ise Müslüman'dır.
- Karadağ: Karadağlılar ve Sırp Doğu Ortodoksu olup Arnavutların çoğunluğu Katoliktir ve de Boşnaklar Müslüman'dır.
- Sırbistan: Sırp Doğu Ortodoksu, Arnavut ve Boşnaklar Müslüman'dır.

Yukarıdaki veriler göstermektedir ki Balkanlar zirai ve doğal kaynaklar açısından

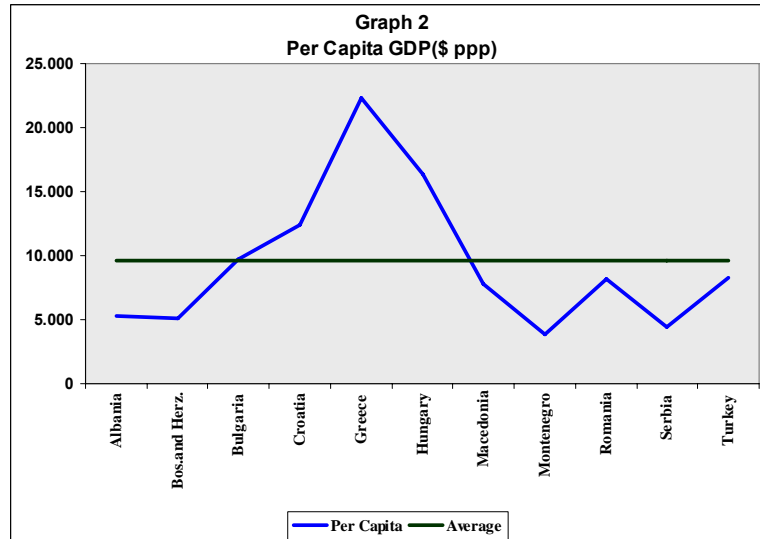
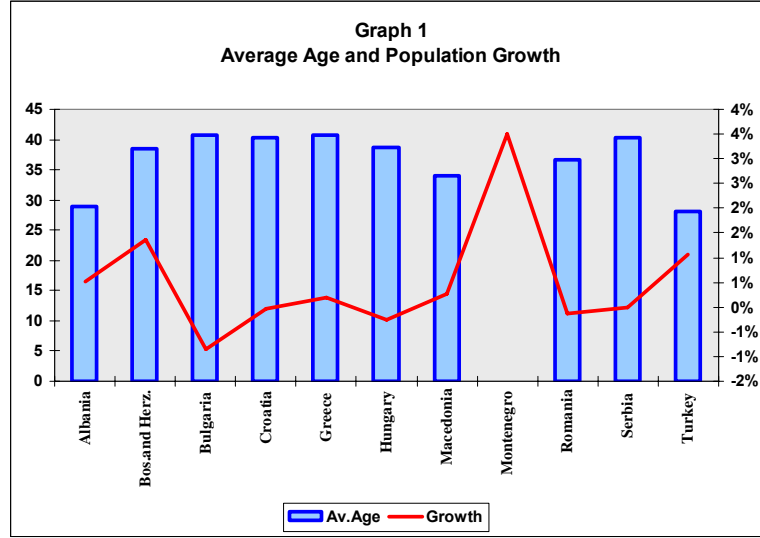
dan zengin olmamakla birlikte beşeri ve kültürel kaynaklar açısından oldukça zengindir. 21. Yüzyılın en önemli kaynağının insan sermayesi ve insan kaynakları olacağını aklımızda tutarsak Balkanların bu durumda önemli bir role sahip olacağı sonucuna varabiliriz. Bu bağlamda, Balkan coğrafyası şu ana kadar karşı karşıya olduğu etnik ve dini farklılıklar tehdidini büyük bir güce dönüştürebilir. Hepimizi biliyoruz ki ticaretle ilintili entelektüel varlıklar yeniden şekillenen dünya düzeninin itici gücünü oluşturmaktadır.

3. Balkanlardaki Ekonomik Durum

Balkan ülkelerinin ekonomik durumu kültürel bağlamda olduğu gibi çeşitlilik göstermektedir. En son 2005 yılına dayanan internet kaynaklarını buldum. Bunun üzerinden bir yıl geçti. Şüphesiz bazı ülkelerin ekonomik durumlarında ve koşullarında birtakım değişiklikler oldu. Bazıları AB üyesi oldular. Bu durum kimi fırsatları ve tehlikeleri de beraberinde getirmiştir. Fakat mevcut verilerle ancak bu kadarını yapabildim. Bu bağlamda gelir ve nüfus yapısıyla ilgili ulaştığım verilere yer vermek isterim.

Tablo 1

	Nüfus Yapısı			GSMH			
	Nüfus	Büyüme oranı	Ortalama yaş (Yıllar)	PPP (Milyar)	Resmi oranlar	Büyüme oranı	Kişi Başına Düşen gelir
Arnavutluk	3,581,655	%0.52	28.9	\$18.87	\$8.657	5.5%	\$5,300
Bosna Hersek	4,498,976	%1.35	38.4	\$23.09	\$8.495	5.0%	\$5,200
Bulgaristan	7,385,367	%-0.86	40.8	\$71.67	\$25.79	5.5%	\$9,600
Hırvatistan	4,494,749	%-0.03	40.3	\$55.79	\$34.94	4.3%	\$12,400
Yunanistan	10,688,058	%0.18	40.8	\$238.20	\$209.70	3.7%	\$22,300
Macaristan	9,981,334	%-0.25	38.7	\$163.10	\$106.40	4.1%	\$16,300
Makedonya	2,050,554	%0.26	34.1	\$15.94	\$5.304	4.0%	\$7,800
Karadağ	630,548	%3.50	NA	\$2.412	\$1.125	NA	\$3,800
Romanya	22,303,552	%-0.12	36.6	\$181.80	\$72.70	4.1%	\$8,100
Sırbistan	9,396,411	NA	40.4	\$41.15	\$19.19	5.9%	\$4,400
Türkiye	70,413,958	%1.06	28.1	\$584.50	\$332.50	7.4%	\$8,400
Toplam	134,747,793			\$1.396.52	\$824.80		\$10,364

Tablo 1'de görüleceği üzere Balkan ülkelerinin toplam nüfusu 135 milyondur; AB'nin toplam nüfusu ise 2005 yılı itibarıyla 457 milyondur. Balkan ülkelerinin bir kısmının demografik yapısı AB ülkeleri ile benzerlik göstermektedir. Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan ve Romanya'da ise nüfus artış oranı negatif yöndedir. Bölgenin yaş ortalaması 36.7'dir; yani genç bir nüfus yapısı değildir. Bulgaristan, Hırvatistan, Yunanistan ve Sırbistan'da ortalama yaş 40 civarındadır. Öte yandan, Arnavutluk ve Türkiye göreceli olarak daha genç bir nüfusa sahiptir. Bosna Hersek'te ise ortalama yaş yüksek olmakla birlikte nüfus

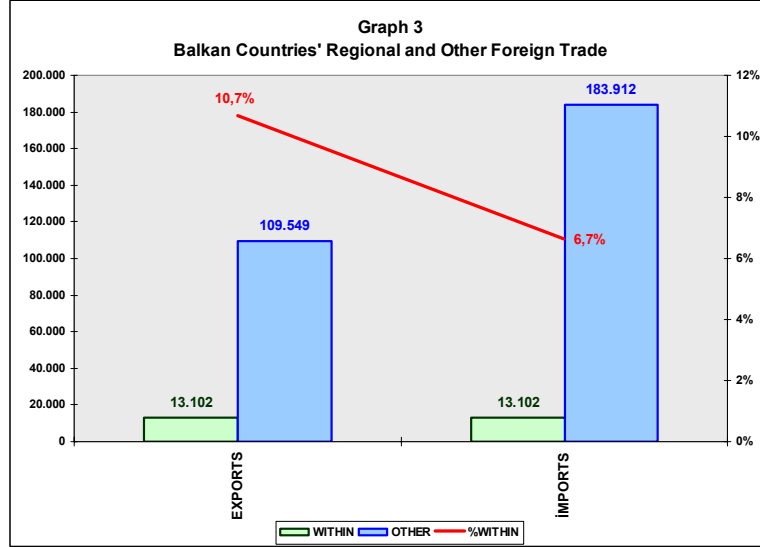
artış oranı da yüksektir. Bu durumda kısa zamanda Bosna Hersek'in nüfus yapısının gençleşeceği söylenebilir. Nüfus yapılarına ilişkin tüm bu karakteristikler stratejik bir değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Balkan ülkeleri fakir olarak değerlendirilemez. Kişi başına düşen milli gelir minimum %3.7 oranı ile birlikte ele alındığında gayet normal görünmektedir. Bununla beraber, hem kişi başına düşen gelir seviyesi, hem de büyüme oranlarındaki farklılıklar dikkate alındığında farklı bir durum ortaya çıkmaktadır. Balkan ülkelerinde kişi başına düşen milli gelir ve büyüme oranları Grafik 2'de gösterilmiştir. Yunanistan

ve Macaristan En yüksek kişi başına düşen milli gelir oranlarına sahiptir. Fakat kişi başına düşen milli gelir büyüme oranının en düşük olduğu yer de Yunanistan ve kısmen Macaristan'dır. Bulgaristan göreceli olarak yüksek kişi başına düşen milli geliri ve büyüme oranı ile makul bir görünüm arz etmektedir. En yüksek büyüme oranına sahip olan Türkiye ise bölgedeki tüm devletlere fırsatlar sunmaktadır.

Şüphesiz tüm bu gözlemler bugünkü durumu yansıtmaktadır. Gelecekte çok daha farklı fırsatlar ve tehlikeler söz konusu olacaktır. Yunanistan'ın 1981'den bu yana AB üyesi olması, kişi başına düşen milli gelirin yüksek olmasının bir sebebi

olarak görülebilir. Bulgaristan ve Romanya da bu yıl AB üyesi oldular. Yugoslavya'da yaşanan savaşlar bölgenin büyük bedeller ödemesine sebep oldu. Şimdi yeni fırsatlar için geleceğe bakma zamanıdır. Söz konusu fırsatlardan bir tanesi, Balkan ülkelerinin ekonominin her alanında işbirliği kurmasıdır. Bu yazının geri kalan kısmında dış ticaret manasında Balkan ülkelerinin hangi noktada olduğu ortaya koyulacaktır inaniyorum ki varmak istediğimiz noktayı ortaya koymak için iyi bir stratejik plan çizmek en temel gerekliliği oluşturmaktadır.

4. Balkan Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler

Son ticaret verileri² göstermiştir ki Balkan ülkeleri 197,013 milyon \$ ithalat, 122,651 milyon \$ da ihracat yapmış olup dış ticaret açığı 74,363 milyon \$ olmuştur. İhracatın ithalatı karşılama oranı³ % 62,3'tur. AB'nin sahip olduğu 1.402,000 milyon \$ ithalat ve 1.318,000 milyon \$ ihracat ile karşılaştırıldığında Balkan ülkelerinin ticaret hacminin oldukça düşük oldu-

ğu görülmektedir. Ayrıca, AB ülkelerinin dış ticareti çok daha dengelidir. AB'de ihracatın ithalatı karşılama oranı % 94,1'dir. AB'de kişi başına düşen dış ticaret 5.947 \$ iken bu, Balkan ülkelerinde 2.385 \$'dir. Buradan AB ülkelerinin dünya ticaretiyle çok daha entegre olduğu sonucuna varmamız mümkündür. Öte yandan, bu şunu göstermektedir ki Balkan ülkeleri dünya ticaretiyle entegre olduğu takdirde büyük bir gelişme potansiyeline sahiptir.

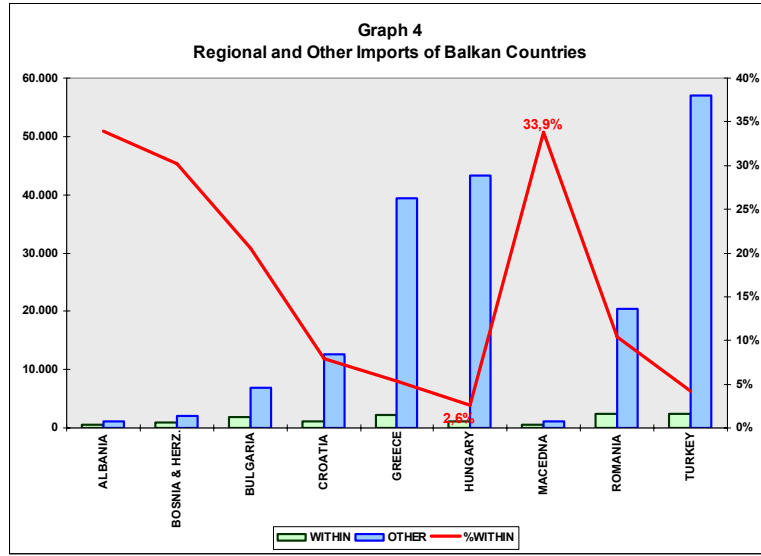
Balkan ülkelerinin kendi aralarındaki ticaret büyük bir paya sahip değildir. Grafik 3'te de gösterildiği üzere, sadece 13.102

² Bulabildiğim en son gösterge 2003 yılına aittir.

³ İhracat ithalata bölünmüştür.

milyon \$ ihracat ve ithalat Balkan ülkelerinin kendi arasında olmaktadır. Yani Balkan ülkelerinin birbirleri ile yaptıkları ihracat oranı % 10.7 ve ithalat oranı %6.7'dir. Bu da Balkan ülkelerinin ekonomik olarak yeterince entegre olmadığını göstermektedir. Bu göstergeler ayrıca şuna işaret etmektedirler ki Balkan ülkeleri

dünya piyasalarında işbirlikçi değil, rekabetçidirler. Şüphesiz eğer bu çıkarım doğruysa bu aynı zamanda henüz keşfedilmemiş büyük bir fırsatı da işaret etmektedir.

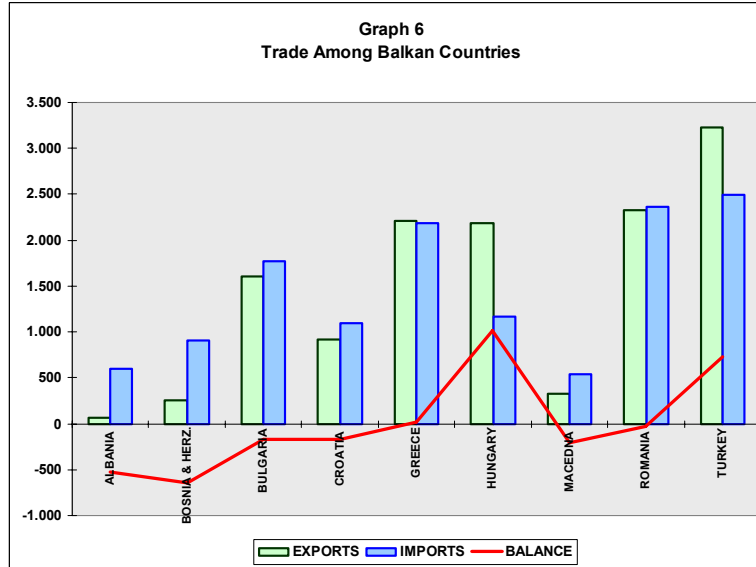
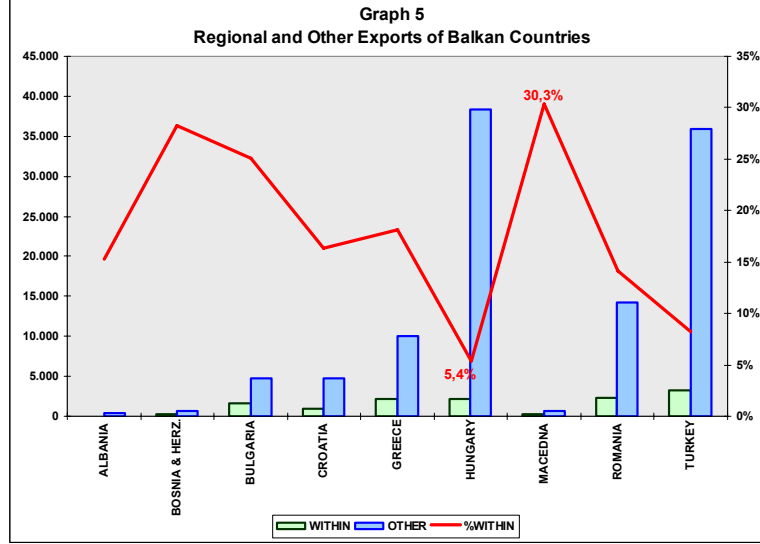
Her bir ülkenin dış ticaret ilişkilerine bakacak olursak dış ticarete de büyük bir çeşitlilik olduğunu görürüz.

Grafik 4'te her bir Balkan ülkesinin yaptığı bölgesel ve diğer ithalatlar görülmektedir. Grafikte de görüldüğü üzere görece daha ufak Balkan ülkeleri çok daha entegre olup ithalat anlamında birbirlerine çok daha bağımlıdır. Söz konusu ülkelerin arasında Yugoslavya Savaşları öncesinde güçlü siyasi bağlar olduğunu göz önünde bulundurursak bu durumun oldukça normal olduğu anlaşılacaktır. Balkan ülkelerinin bölgesel ticari ilişkileri ekteki tabloda çok daha ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Ekteki birinci tabloda bölgesel ticaret tablosu sunulmuş olup sütunlar ithalatı, satırlar ihracatı göstermektedir. Öte yandan, Yunanistan, Macaristan ve Türkiye için bölgeden yapılan ithalat, toplam

ithalatlarının oldukça küçük bir kısmını teşkil etmektedir. Bu da göstermektedir ki bölgedeki ticari ilişkilerde ortaya çıkacak ufak bir ilerleme bile ekonomik koşullarda büyük bir tesir yaratacaktır.

Grafik 5, her bir Balkan ülkesinin bölge devletleri ve diğer devletlerle yaptığı ihracatı göstermektedir. Bölgesel ihracatın diğer devletlerle yapılan ihracata oranı Macaristan için olan 5.4'ten Makedonya için olan 30.3'e kadar uzanmaktadır. Bölgenin iki büyük ihracatçısı olan Macaristan ve Türkiye için Balkan ülkelerine yapılan ihracat, toplam ihracatlarının küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Türkiye için bu oran 8.3'tür. Tıpkı yukarıda ithalatla ilgili olarak vardığımız sonuç gibi, ihracat için de denilebilir ki şu an için Balkan ülkeleriyle yapılan sınırlı ihracat, ilerisi için büyük bir potansiyele sahiptir. Daha

kesin bir sonuca varmak için Balkan ülkelerinin bölgede ve diğer devletlerle yaptığı ticareti detaylı olarak incelememiz gerekmektedir.

Grafik 6, Balkan ülkelerinin bölge sınırları içinde yaptıkları ihracat ve ithalatı göstermektedir. Balkan ülkeleri arasındaki ticaret oldukça dengeli bir yapıya sahiptir. Macaristan ve Türkiye bölge ortalamasının üstünde bir ticarete sahip gözükmektedir. Bu da şu anlama gelmektedir: Diğer ülkelere oranla Balkan ülkelerine yaptıkları ihracat ithalattan fazladır. Yunanistan, Bulgaristan ve Hırvatistan daha dengeli bir ticari

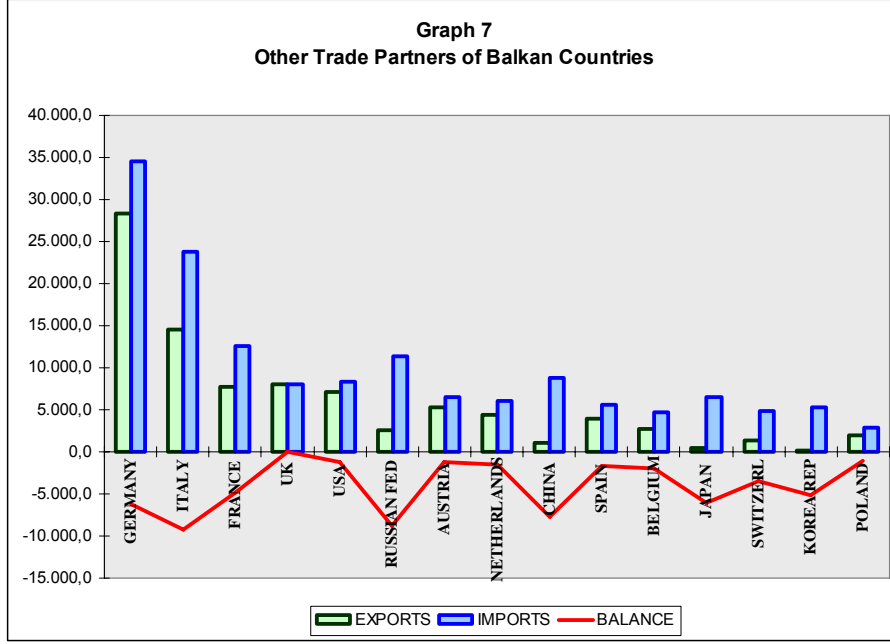
ilişkiye sahiptir. Diğerleri ise ihracata oranla daha fazla ithalat yapmaktadır. Bu tablodan çıkan sonuç ise bölge içinde dengeli bir ticaret yapıldığı takdirde bölgeye büyük ekonomik katkılar sağlanacaktır.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere bölge devletleri arasında yapılan toplam ticaret 13,102 milyon \$'dır. Bu da bölgenin 122,651 milyon \$ olan ihracatı ve 197,013

olan ithalatı içinde oldukça küçük bir yer tutmaktadır. Bölge devletlerinin kimi devletlerle güçlü ticari ilişkileri söz konusudur. Bölge devletlerinin ticaret ortakları ekte sunulmuştur. Grafik 7 toplam ticaret-

te ön sıralarda yer alan temel ticari ortaklara yer vermiştir (ihracat ve ithalat toplamı).

Grafik 7'de görüleceği üzere, Balkan ülkelerinin oldukça önemli ticaret ortakları mevcuttur. Bunlardan dördü AB ülkesidir. Almanya tek başına Balkan ülkelerinin kendi aralarındaki ticaret hacminin iki kati ticaret hacmine sahiptir. Almanya Balkan ülkelere 28,389 milyon \$ ithalat yapmakta ve onlardan 34,553 milyon \$ ihracat yapmaktadır. Bölgenin Almanya ile olan ticaret açığı 6,163 milyon \$'dır. İtalya Balkan ülkeleri ile en çok ticaret yapan ikinci devlettir. İtalya ile yapılan ticaret de aynı şekilde Balkan ülkelerinin kendi aralarında yaptığından daha fazladır. Bir bütün olarak bakıldığında şu ortaya çıkmaktadır: Balkan ülkeleri 109,549 milyon \$ değerinde diğer

ülkelere ihracat yaparken birbirleri arasındaki ihracat 183,912 milyon \$ değerindedir. Diğer ülkelerle olan ticaret açığı 74,363 milyon \$ tutarındadır. Bu ticaret hacmi dünya genelindeki 10,330,000 milyon \$ tutarındaki ticaret hacmi ile kıyaslandığında oldukça küçüktür. Balkan ülkeleri arasında yapılacak aktif bir ortaklık sayesinde diğer ülkelerle olan ticaret hacmi artabilir ve mevcut ticaret açığı düşürülebilir.

Son olarak, Balkan ülkeleri arasındaki temel ihracat ve ithalat mallarına göz atmak isterim. Tablo 2, her bir Balkan ülkesinin yaptığı temel ihracat ve ithalat ürünlerini listelemektedir.

Tablo 2: Balkan ülkeleri ihracat ve ithalat malları

	İHRACAT MALLARI	İTHALAT MALLARI
ARNAVUTLUK	Tekstil ve giyim, asfalt, metal ve metalik maddeler, ham petrol, sebze, meyve, tütün	Makine, yiyecek, tekstil, kimyasal madde
BOSNA HERSEK	Metal, giyim, kereste ürünleri	Makine, kimyasal madde, akaryakıt, yiyecek
BULGARİSTAN	Giyim, demir ve çelik, makine, akaryakıt	Makine, metal ve cevher, kimyasal madde ve plastik, akaryakıt, mineral ve hammadde
HİRVATİSTAN	Ulaşım araçları, tekstil, kimyasal madde. Yiyecek, akaryakıt	Makine, ulaşım ve elektrikli araçlar, kimyasal madde, akaryakıt ve lubrikan, yiyecek
YUNANİSTAN	Yiyecek, işlenmiş mallar, petrol ürünleri, kimyasal ürünler, tekstil	Makine, ulaşım araçları, akaryakıt, kimyasallar
MACARİSTAN	Makine, diğer sanayi ürünleri, yiyecek, hammadde, akaryakıt ve elektrik	Makine, diğer sanayi ürünleri., akaryakıt ve elektrik, yiyecek, ham madde
MAKEDONYA	Yiyecek, tütün, işlenmiş mallar, demir ve çelik	Makine, otomobil, kimyasallar, akaryakıt, yiyecek
ROMANYA	Tekstil ve giyim, metal ve metalik ürünler, makine, mineral ve akaryakıt, kimyasallar, zirai ürünler	Makine, akaryakıt ve mineraller, kimyasallar, tekstil ürünleri, temel metaller, zirai ürünler
TÜRKİYE	Yiyecek, yiyecek, tekstil, metal ürünleri, ulaşım araçları	Makine, kimyasallar, yarı mamuller, akaryakıt, ulaşım malzemesi

Tablo 2 göstermektedir ki Balkan ülkelerinin ihracat ve ithalat ürünleri arasında benzerlik söz konusudur. Örneğin, tüm Balkan ülkeleri makine ve buna ilişkin malzeme ithal etmektedir. Sadece Macaristan makine ihraç etmektedir. Birçok Balkan ülkesi tekstil ve giyim ihraç etmektedir. Romanya ise tekstil ithal etmektedir. Balkan ülkelerinin ihracat ve ithalat listesi göstermektedir ki Balkan ülkeleri birbirini tamamlayan mallar yerine birbirine rakip mallar üretmektedir. Fakat bu Balkan ülkeleri arasında işbirliği için açık bir kapı olmadığı manasına gelmemektedir. Sadece farklı bir bakış açısı ve strateji gerekmektedir.

5. Sonuç

Zengin kültürel yapısı ve çeşitliliği ile Balkanlar bölge ve dünya yarına işbirliği kurmak için önemli bir misyon yüklenbilir. Balkanlar tüm dünyaya kültürel çeşitliliğin bir varlık olduğunu gösterebilir. Bu noktada tüm dünya medeniyetler arası çatışma yerine işbirliğini teşvik etmelidir.

Bu çalışmada Balkanlardaki ticari ilişkiler incelenmeye çalışıldı. Çalışmanın da ortaya koyduğu üzere işbirliği yapılacak çok sayıda alan söz konusudur ve tüm taraflar bu durumdan istifade edecektir. Umarım bu konferans bölgede akademik seviye işbirliği sağlamasının yanı sıra aynı zamanda ekonomik ve kültürel alanlarda da işbirliği yapılmasına öncülük edecektir.

Kaynaklar

<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>

<http://www.bilimarastirmavakfi.com/index.html>

<http://www.deik.org.tr/deikInfo.asp>

<http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Balkans&action=edit&section=1>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Balkans>

<http://www.answers.com/topic/history-of-the-balkans>

BALKAN ÜLKELERİNİN DİĞER TİCARET ORTAKLARI						
	İHRACAT		İTHALAT		DENGE	
	Mil.USD	%	Mil.USD	%	Mil.USD	%
ALMANYA	28.389,4	25,9%	34.552,7	18,8%	-6.163,3	8,3%
İTALYA	14.548,5	13,3%	23.841,6	13,0%	-9.293,1	12,5%
FRANSA	7.742,0	7,1%	12.639,6	6,9%	-4.897,6	6,6%
İNGİLTERE	8.102,9	7,4%	8.058,5	4,4%	44,4	-0,1%
ABD	7.063,5	6,4%	8.307,1	4,5%	-1.243,6	1,7%
RUSYA FEDERASYONU	2.597,1	2,4%	11.380,7	6,2%	-8.783,6	11,8%
AVUSTURYA	5.272,0	4,8%	6.482,7	3,5%	-1.210,7	1,6%
HOLLANDA	4.460,6	4,1%	6.008,3	3,3%	-1.547,7	2,1%
CİN	1.043,3	1,0%	8.799,2	4,8%	-7.755,9	10,4%
İSPANYA	3.975,2	3,6%	5.569,6	3,0%	-1.594,4	2,1%
BELCIKA	2.788,8	2,5%	4.700,3	2,6%	-1.911,5	2,6%
JAPONYA	465,3	0,4%	6.590,4	3,6%	-6.125,1	8,2%
İSVİCRE	1.333,4	1,2%	4.864,2	2,6%	-3.530,8	4,7%
KORE CUMH.	149,6	0,1%	5.324,4	2,9%	-5.174,8	7,0%
POLONYA	1.912,0	1,7%	2.922,2	1,6%	-1.010,2	1,4%
İSVEC	2.162,8	2,0%	2.562,4	1,4%	-399,6	0,5%
CEK CUMH.	1.317,3	1,2%	2.949,3	1,6%	-1.632,0	2,2%
SLOVENYA	1.072,6	1,0%	2.018,2	1,1%	-945,6	1,3%
İRAN	605,4	0,6%	2.346,5	1,3%	-1.741,1	2,3%
SLOVAKYA	919,4	0,8%	1.398,3	0,8%	-478,9	0,6%
DANİMARKA	939,7	0,9%	1.358,5	0,7%	-418,8	0,6%
İSRAIL	1.423,9	1,3%	830,1	0,5%	593,8	-0,8%
FINLANDIYA	539,4	0,5%	1.633,5	0,9%	-1.094,1	1,5%
TAYVAN	47,8	0,0%	2.071,4	1,1%	-2.023,6	2,7%
İRLANDA	507,0	0,5%	1.292,4	0,7%	-785,4	1,1%
BREZİLYA	75,7	0,1%	1.351,1	0,7%	-1.275,4	1,7%
SURİYE	609,4	0,6%	746,5	0,4%	-137,1	0,2%
HİNDİSTAN	114,8	0,1%	1.220,9	0,7%	-1.106,1	1,5%
MALEZYA	8,1	0,0%	1.241,9	0,7%	-1.233,8	1,7%
CEZAYİR	675,1	0,6%	555,7	0,3%	119,4	-0,2%
NORVEC	436,2	0,4%	609,3	0,3%	-173,1	0,2%
KIBRIS	987,1	0,9%	8,6	0,0%	978,5	-1,3%
ENDONEZYA	1,3	0,0%	915,4	0,5%	-914,1	1,2%
KANADA	446,3	0,4%	388,9	0,2%	57,4	-0,1%
TAYLAND	0,0	0,0%	535,3	0,3%	-535,3	0,7%
LUKSEMBURG	10,7	0,0%	522,8	0,3%	-512,1	0,7%
KAZAKİSTAN	240,6	0,2%	240,9	0,1%	-0,3	0,0%
GURCİSTAN	259,6	0,2%	121,0	0,1%	138,6	-0,2%
AZERBAYCAN	313,2	0,3%	0,0	0,0%	313,2	-0,4%
MOLDOVYA	156,5	0,1%	83,6	0,0%	72,9	-0,1%
TUNUS	218,7	0,2%	2,6	0,0%	216,1	-0,3%
AVUSTRALYA	139,8	0,1%	71,1	0,0%	68,7	-0,1%
MEKSİKA	76,1	0,1%	125,0	0,1%	-48,9	0,1%
FİLİPİNLER	0,0	0,0%	198,7	0,1%	-198,7	0,3%
DİĞER	5.400,7	4,9%	6.668,9	3,6%	-1.268,2	1,7%
TOPLAM	109.548,8		183.911,6		-74.362,8	

BALKAN ÜLKELERİNİN BÖLGESEL TİCARET HACMI (2003 YILI İTİBARIYLA ABD RAKAMLARI)										TOPLAM İHRACAT
	ARNAVUTLUK	BOSNA HERSEK	BULGARISTAN	HIRVATISTAN	YUNANISTAN	MACARISTAN	MAKEDONYA	ROMANYA	TURKIYE	
ARNAVUTLUK			0,1	0,3	57,1	1,1	3,8	0,1	3,7	66,2
BOSNA HERSEK	1,2		2,7	230,2	0,9	4,6	11,0	0,3	5,8	256,7
BULGARISTAN	40,5	6,4		43,9	413,6	62,3	128,6	228,3	676,7	1.600,3
HIRVATISTAN	28,4	641,5	23,3		37,4	80,0	62,9	20,9	21,2	915,6
YUNANISTAN	373,0	15,2	697,7	74,2		70,3	223,9	323,7	427,4	2.205,4
MACARISTAN	12,5	126,6	127,1	423,6	180,0		28,0	867,4	416,7	2.181,9
MAKEDONYA	5,3	13,2	23,7	65,0	179,3	2,8		1,3	32,7	323,3
ROMANYA	15,2	22,4	230,5	131,9	441,2	566,5	9,9		909,9	2.327,5
TURKIYE	121,8	79,3	662,8	123,4	878,5	375,3	65,8	917,9		3.224,8
TOPLAM İTHALAT	597,9	904,6	1.767,9	1.092,5	2.188,0	1.162,9	533,9	2.359,9	2.494,1	

BALKAN ÜLKELERİNİN BÖLGE İÇİ VE DİĞER DEVLETLERLE OLAN TİCARET HACMI												
	İHRACAT			İTHALAT			DENGE			İTHALATIN KARŞILAMA ORANI		
	Birbirleri İle	Diğer	Toplam	Birbirleri İle	Diğer	Toplam	Birbirleri İle	Diğer	Toplam	Birbirleri İle	Diğer	Toplam
ARNAVUTLUK	66,2	368,2	434,4	597,9	1.163,4	1.761,3	-531,7	-795,2	-1.326,9	11,1%	31,6%	24,7%
BOSNA HERSEK	256,7	651,6	908,3	904,6	2.086,1	2.990,7	-647,9	-1.434,5	-2.082,4	28,4%	31,2%	30,4%
BULGARISTAN	1.600,3	4.768,0	6.368,3	1.767,9	6.850,9	8.618,8	-167,6	-2.082,9	-2.250,5	90,5%	69,6%	73,9%
HIRVATISTAN	915,6	4.699,5	5.615,1	1.092,5	12.708,0	13.800,5	-176,9	-8.008,5	-8.185,4	83,8%	37,0%	40,7%
YUNANISTAN	2.205,4	9.991,2	12.196,6	2.188,0	39.358,3	41.546,3	17,4	-29.367,1	-29.349,7	100,8%	25,4%	29,4%
MACARISTAN	2.181,9	38.291,6	40.473,5	1.162,9	43.320,9	44.483,8	1.019,0	-5.029,3	-4.010,3	187,6%	88,4%	91,0%
MAKEDONYA	323,3	742,6	1.065,9	533,9	1.043,1	1.577,0	-210,6	-300,5	-511,1	60,6%	71,2%	67,6%
ROMANYA	2.327,5	14.173,8	16.501,3	2.359,9	20.433,3	22.793,2	-32,4	-6.259,5	-6.291,9	98,6%	69,4%	72,4%
TURKIYE	3.224,8	35.862,3	39.087,1	2.494,1	56.947,6	59.441,7	730,7	-21.085,3	-20.354,6	129,3%	63,0%	65,8%
TOPLAM	13.101,7	109.548,8	122.650,5	13.101,7	183.911,6	197.013,3		-74.362,8	-74.362,8			